

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

19. märts 2015*

Eelotsusetaotlus — Maagaasi siseturg — Direktiiv 2003/55/EÜ — Artikkel 25 —
Direktiiv 2009/73/EÜ — Artiklid 41 ja 54 — Ajaline kohaldamine — Määrus (EÜ) nr 1775/2005 —
Artikkel 5 — Võimsuse eraldamise mehhanismid ja ülekoormusega tegelemise kord —
Reguleeriva asutuse otsus — Kaebuse esitamise õigus — Maagaasi edastusloa omanikust äriühingu
kaebus — Euroopa Liidu põhiõiguste harta — Artikkel 47 — Õigust tõhusale kohtulikule kaitsesele
reguleeriva asutuse otsuse vastu

Kohtuasjas C-510/13,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Kúria (Ungari) 2. juuli 2013. aasta otsusega esitatud
eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 25. septembril 2013, menetluses

E.ON Földgáz Trade Zrt

versus

Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president L. Bay Larsen, kohtunikud K. Jürimäe (ettekandja), J. Malenovský, M. Safjan
ja A. Prechal,

kohtujurist: P. Cruz Villalón,

kohtusekretär: ametnik C. Strömholm,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,

— Euroopa Komisjon, esindajad: A. Tokár ja K. Herrmann,

olles 23. oktoobri 2014. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: ungari.

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiivi 2003/55/EÜ maagaasi siseturu ühiseeskirjade kohta ja direktiivi 98/30/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 176, lk 57, parandus ELT 2004, L 16, lk 74; ELT eriväljaanne 12/02, lk 230, edaspidi „teine direktiiv”) artiklit 25 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiivi 2009/73/EÜ, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/55/EÜ (ELT L 211, lk 94, edaspidi „kolmas direktiiv”), artikleid 41 ja 54.
- 2 Eelotsusetaotlus esitati E.ON Földgáz Trade Zrt. (edaspidi „E.ON Földgáz”) ja Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal (Ungari energeetika ja kommunaalteenuste reguleeriv asutus, edaspidi „reguleeriv asutus”) vahelises kohtuvaidluses viimase poolt gaasivõrgu eeskirjadesse (edaspidi „võrgueeskirjad”) tehtud muudatuste üle, mis puudutavad pikaajalise võimsuse eraldamist ja ülekoormusega tegelemist.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Teine direktiiv

- 3 Teise direktiivi artikli 25 „Reguleerivad asutused” lõigetes 5, 6 ja 11 oli sätestatud:

„5. Kui osaline soovib esitada kaebuse edastus- või jaotusvõrgu või maagaasi veeldusjaamade haldurite vastu seoses lõigetes 1, 2 ja 4 ning artiklis 19 nimetatud küsimustega, võib ta selle saata reguleerivale asutusele, mis vaidlusi lahendava asutusena väljastab otsuse kahe kuu jooksul pärast kaebuse saamist. Seda tähtaega võib pikendada kahe kuu võrra, kui reguleeriv asutus nõuab täiendavat teavet. Tähtaega võib pikendada kaebuse esitaja nõusolekul. Nimetatud otsus on siduv, kui ja kuni see ei kaota kehtivust seoses edasikaebamisega.

6. Osaline, keda asi puudutab ja kellel on õigus esitada kaebus lõigete 2, 3 või 4 kohaselt tehtud meetodikat käsitleva otsuse kohta või, juhul kui reguleerival asutusel on konsulteerimiskohustus, meetodikat käsitleva ettepaneku kohta, võib pärast otsuse või ettepaneku avaldamist kahe kuu jooksul või liikmesriikide poolt ette nähtud lühema tähtaja jooksul esitada läbivaatamist nõudva kaebuse. Kaebusel ei ole peatavat toimet.

[...]

11. Lõigetes 5 ja 6 nimetatud kaebuste esitamine ei tohi piirata edasikaebamise õigust ühenduse ja siseriikliku õiguse alusel.”

Kolmas direktiiv

- 4 Kolmanda direktiivi artikkel 41 kordab sisuliselt teise direktiivi artiklit 25. Artikli 41 lõiked 11, 12 ja 15 on sõnastatud analoogselt artikli 25 lõigetega 5, 6 ja 11. Kolmanda direktiivi artikkel 41 sisaldab lõiget 17, millel ei olnud vastet teise direktiivi artiklis 25, ja see on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid tagavad sellised sobivad mehhanismid riigi tasandil, mille kohaselt reguleeriva asutuse otsusest mõjutatud osalisel on õigus otsus edasi kaevata asjaomastest osalistest ja mis tahes valitsusest sõltumatule isikule.”

5 Kolmanda direktiivi artikkel 54 „Ülevõtmine” näeb ette:

„1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 3. märtsiks 2011. Nad edastavad kõnealuste normide teksti ning kõnealuste normide ja käesoleva direktiivi vahelise vastavustabeli viivitamata komisjonile.

Liikmesriigid kohaldavad kõnealuseid meetmeid alates 3. märtsist 2011, välja arvatud artiklit 11, mida hakatakse kohaldama alates 3. märtsist 2013.

[...]”.

Määrus (EÜ) nr 1775/2005

6 Põhikohtuasja asjaolude asetleidmise ajal oli Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. septembri 2005. aasta määrus (EÜ) nr 1775/2005 maagaasiedastusvõrkudele juurdepääsu tingimuste kohta (ELT L 289, lk 1) jõus. See määrus tunnistati kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määrusega (EÜ) nr 715/2009 maagaasi ülekandevõrkudele juurdepääsu tingimuste kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus nr 1775/2005 (ELT L 211, lk 36, parandused ELT 2009, L 229, lk 29, ja ELT L 309, lk 87), mida kohaldatakse alates 3. märtsist 2011.

7 Määruse nr 1775/2005 põhjendused 17 ja 23 olid sõnastatud järgmiselt:

„(17) Riiklikud reguleerivad asutused peaksid tagama käesolevas määruses sisalduvate eeskirjade ja määruse põhjal vastu võetud suuniste järgimise.

[...]

(23) Kuna käesoleva määruse eesmärki, milleks on kehtestada õiglased eeskirjad maagaasi edastusvõrgule juurdepääsutingimuste kohta, ei suuda liikmesriigid täielikult saavutada ning seetõttu on eesmärk meetme ulatuse ja mõju tõttu paremini saavutatav ühenduse tasandil, võib ühendus võtta meetmeid kooskõlas asutamislepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Nimetatud artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv kaugemale sellest, mis on vajalik nimetatud eesmärgi saavutamiseks.”

8 Nimetatud määruse artikli 1 „Sisu ja reguleerimisala” lõikes 1 oli sätestatud:

„Käesoleva määruse eesmärk on sätestada mittediskrimineerivad eeskirjad maagaasi edastusvõrgule juurdepääsutingimuste kohta, võttes arvesse riiklike ja piirkondlike turgude iseärasusi, et tagada gaasi siseturu tõhus toimimine.

See eesmärk hõlmab ka edastusvõrgule juurdepääsuga seotud tariifide ühtlustatud põhimõtete või nende arvestamise aluseks oleva meetodika sätestamist, juurdepääsuteenuste kehtestamist kolmandatele isikutele, võimsuse eraldamise ja võrkude ülekoormusega tegelemise ühtlustatud põhimõtete määratlemist, läbipaistvusnõuete, tasakaalustuseeskirjade ja tasakaalustamatuse eest määratavate tasude kindlaksmääramist ning võimsusega kauplemise hõlbustamist.”

9 Nimetatud määruse artikli 2 lõike 1 punktis 11 oli sätestatud:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

11) *võrgu kasutaja* – edastusvõrgu halduri klient või potentsiaalne klient ning edastusvõrgu haldurid ise, kuivõrd neil on tarvis täita oma funktsioone maagaasi edastamisel.”

10 Määruse artiklis 5 „Võimsuse eraldamise mehhanismide ja ülekoormusega tegelemise korra põhimõtted” oli ette nähtud:

„1. Turul osalejatele peab olema kättesaadav maksimaalne võimsus artikli 6 lõikes 3 sätestatud kõigis asjaomastes punktides, võttes arvesse süsteemi terviklikkust ja võrgu tõhusat toimimist.

2. Edastusvõrgu haldurid peavad rakendama ja avaldama mittediskrimineerivaid ja läbipaistvaid võimsuse eraldamise mehhanisme, mis peavad:

a) andma asjakohaseid majanduslikke signaale tehnilise võimsuse efektiivse ja maksimaalse kasutamise kohta ning hõlbustama investeringute tegemist uude infrastruktuuri;

b) sobima kokku turumehhanismidega, kaasa arvatud kiirtehingute turg ja kauplemiskeskus, olles samal ajal paindlikud ja võimelised kohanduma arenevate turutingimustega;

c) sobima kokku liikmesriikide võrkudele juurdepääsusüsteemidega.

3. Kui edastusvõrgu haldurid sõlmivad uued edastuslepingud või peavad olemasolevate edastuslepingute tingimuste üle uuesti läbirääkimisi, tuleb nendes lepingutes arvesse võtta järgmisi põhimõtteid:

a) lepingutega ülekoormamise korral peab edastusvõrgu haldur esmasel turul pakkuma kasutamata võimsust vähemalt eeloleva ööpäeva ning katkestatava võimsuse alusel;

b) võrgu kasutajatel peab soovi korral olema võimalik oma kasutamata lepingujärgset võimsust järelturul edasi müüa või edasi rentida. Liikmesriigid võivad nõuda, et võrgu kasutajad teavitaksid või informeeriks sellest edastusvõrgu haldurit.

4. Kui olemasolevate edastuslepingute kohane võimsus jääb kasutamata ja esineb lepingutega ülekoormamine, peab edastusvõrgu haldur kohaldama lõiget 3, välja arvatud juhul, kui see rikuks olemasolevatele edastuslepingutele esitatavaid nõudmisi. Kui see rikuks olemasolevaid edastuslepinguid, peavad edastusvõrgu haldurid kooskõlas lõikega 3 esitama võrgu kasutajale taotluse kasutamata võimsuse viimiseks järelturule, olles eelnevalt konsulteerinud pädevate asutustega.

5. Olukorras, kus eksisteerib füüsiline ülekoormus, peab edastusvõrgu haldur või vajaduse korral reguleerivad asutused kohaldama mittediskrimineerivaid ja läbipaistvaid võimsuse eraldamise mehhanisme.”

11 Määruse nr 1775/2005 artikli 9 „Suunised” lõigetes 1 ja 2 oli sätestatud:

„1. Suunised, mis annavad vajaduse korral käesoleva määruse eesmärgi saavutamiseks vajaliku minimaalse ühtlustatuse taseme, peavad määratlema:

[...]

b) võimsuse eraldamise mehhanismi ja lepingutega ülekoormamise korral kohaldatava ülekoormusega tegelemise korra aluspõhimõtete üksikasjad, kooskõlas artikliga 5;

[...]

2. Suunised lõikes 1 loetletud valdkondade kohta on sätestatud lisas. Komisjon võib nendesse muudatusi teha; seda tuleb teha artikli 14 lõikes 2 osutatud korras.

[...]”.

12 Kõnealuse määruse artikli 10 „Reguleerivad asutused” esimeses lõigus oli sätestatud:

„Käesolevast määrusest tulenevate kohustuste täitmisel peavad liikmesriikide [teise direktiivi] artikli 25 alusel määratud reguleerivad asutused tagama vastavuse käesolevale määrusele ja selle artikli 9 kohaselt vastu võetud suunistele.”

13 Määruse nr 1775/2005 lisa sisaldab artiklis 9 viidatud suuniseid. Lisa punkt 2 määratleb eeskätt „[v]õimsuse eraldamise mehhanismide, ülekoormusega tegelemise korra ja selle kohaldamise põhimõtted lepingutega ülekoormamise korral”.

14 Vastavalt määruse nr 1775/2005 artikli 17 teisele lõigule kohaldatakse seda määrust alates 1. juulist 2006.

Ungari õigus

15 Siseriikliku õiguse asjakohased sätted, mis käsitlevad õigust esitada kaebus ja põhjendatud huvi, sisalduvad 1952. aasta III seaduses tsiviilkohtumenetluse seadustiku kehtestamise kohta (A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény) ning 2004. aasta CXL seaduses haldusmenetluse ja -teenuste üldeeskirjade kohta (A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény).

16 2008. aasta XL seaduse maagaasiga varustamise kohta (A földgázellátásról szóló 2008. évi XL törvény) §-s 110 on sätestatud:

„1. Süsteemihaldur töötab välja maagaasi ülekandevõrkude toimimist reguleerivad eeskirjad, menetluse ja meetodid ning müüki, tariife, mõõtmisi ja andmetöötlust puudutavate kokkulepete minimaalsed sisulised nõuded, samuti päevase koormuse tasakaalustamise üksikasjalikke eeskirju sisaldavad võrgueeskirjad. [...]

2. Võrgueeskirjade väljatöötamisel tuleb arvesse võtta varustuskindlust, kvaliteedinõudeid, konkurentsi neutraalsust ja vaba juurdepääsu maagaasi ülekandevõrgule. Võrgueeskirjade väljatöötamisel on süsteemihaldur kohustatud küsima eraldi õigusnormide alusel loodud ja tegutseva võrgueeskirjade komitee arvamust.

3. Süsteemihaldur vaatab lõike 2 alusel koostatud võrgueeskirjad igal aastal uuesti läbi, küsib selleks võrgueeskirjade komitee arvamust ja esitab juhul, kui eeskirju muudetakse, muudatused – koos saabunud arvamustega – igal aastal kuni 31. oktoobrini reguleerivale asutusele, kes need kinnitab. Reguleeriv asutus keeldub võrgueeskirjade kinnitamisest, kui need on õigusvastased või takistavad tõhusat konkurentsi ning hinnaeeskirjades sätestatud põhimõtete ja normide elluviimist või lubavad teatavaid tarbijaid põhjendamatult diskrimineerida, ning kohustab süsteemihaldurit eelnõu ümber tegema ja uuesti esitama, määrates selleks tähtaja ja märkides selle põhjused. Tegevusloa omanikud, maagaasi tootjad, võrgu kasutajad ja tarbijad peavad kinnitatud võrgueeskirjade asjassepuutuvatest sätetest kinni pidama.

4. Juhul kui muudetakse õigusnorme või kui võrgueeskirjad takistavad tõhusat konkurentsi ning hinnaeeskirjades sätestatud põhimõtete ja normide elluviimist või lubavad teatavaid tarbijaid põhjendamatult diskrimineerida, kohustab reguleeriv asutus süsteemihaldurit pärast tegevusloa omanike ja tarbijatega konsulteerimist eeskirju muutma, määrates selleks tähtaja ja märkides selle põhjused. Kui eeskirju ei muudeta, võib reguleeriv asutus määrata trahvi ja muuta neid omal algatusel.

5. Tegevusloa omanikud avaldavad võrgueeskirjade ja nende muudatuste teksti konsolideeritult koos reguleeriva asutuse kinnitava otsusega oma veebisaidil.

[...]”.

Põhikohtuasja asjaolud ja eelotsuse küsimused

- 17 Gaasi edastusloa omanik E.ON Földgáz esitas Ungari gaasi edastusvõrgu haldurile FGSZ Földgázszállító Zrt-le (edaspidi „süsteemihaldur”) neli taotlust pikaajalise võimsuse eraldamiseks Ungarit ja Austriat ühendava gaasijuhtme (Hungarian-Austrian gas interconnector) impordi sissevoolupunkti jaoks.
- 18 Kuna kõnealused taotlused ületasid oluliselt pärast 1. juulit 2010 selles sissevoolupunktis kasutada oleva vaba võimsuse, palus süsteemihaldur reguleerival asutusel anda teada, milline seisukoht tuleb nendele taotlustele vastamisel võtta.
- 19 Süsteemihalduri taotluse alusel võttis reguleeriv asutus 22. veebruaril 2010 vastu otsuse nr 98/2010, millega muudeti 25. jaanuari 2010. aasta otsust võrgueeskirjade kinnitamise kohta.
- 20 Seega määratles otsus nr 98/2010 uuesti võrgueeskirjade sätted, mis käsitlesid võimsuse andmist ühest gaasiaastast pikemaks ajaks (edaspidi „pikaajaline võimsus”). Eelotsusetaotlusest nähtub, et otsusega nr 98/2010 muudeti ka ülekoormusega tegelemise sätteid.
- 21 Enne võrgueeskirjade muutmist otsusega nr 98/2010 oli nendes ette nähtud, et süsteemihaldur vaatab pikaajalise võimsuse eraldamise taotlused läbi nende saabumise järjekorras ja et haldur eraldab selle võimsuse olemasoleva võimsuse piires, sõlmides taotlejatega lepingud.
- 22 Otsusega nr 98/2010 muudetud eeskirjade kohaselt peab süsteemihaldur gaasiaasta 2010/2011 kohta reserveerima 80% olemasolevast võimsusest pikaajaliste lepingute sõlmimiseks ja 20% võimsusest aastaste lepingute sõlmimiseks asjaomase gaasiaasta jaoks. Järgnevate gaasiaastate kohta näeb see otsus ette, et alates gaasiaastast 2011/2012 toimub pikaajalise võimsuse eraldamine ja lepingute tegelik sõlmimine uute eeskirjade alusel, mille süsteemihaldur peab välja töötama koostöös gaasimüüjatega ja esitama kinnitamiseks reguleerivale asutusele.
- 23 Reguleeriv asutus põhjendas kõnealuste uute sätete vastuvõtmist väitega, et algne võimsuse eraldamise menetlus kahjustas konkurentsi ja takistas uute ettevõtjate turule sisenemist.
- 24 E.ON Földgáz esitas 27. märtsil 2010 Fővárosi bíróság'ile (Budapesti kohus) kaebuse, paludes tühistada otsuse nr 98/2010 sätted, mis käsitlevad gaasiaastaks 2010/2011 võimsuse eraldamise korda. Tema kaebus jäeti 3. novembril 2011 rahuldamata.
- 25 Fővárosi Ítéltábla (Budapesti apellatsioonikohus) jättis 9. mail 2012 rahuldamata ka E.ON Földgázi esitatud apellatsioonikaebuse, kuna sel äriühingul puudub võrgueeskirju puudutava haldusotsuse kohtuliku kontrolli menetluses õigus esitada kaebus. Apellatsioonikohtu hinnangul ei ole E.ON Földgáz tõendanud, et tal on asjakohane otsene huvi otsuse nr 98/2010 vaidlustatud sätete suhtes, sest ta ei ole süsteemihalduriga lepingut sõlminud ja otsuses on juttu ainult süsteemihaldurist.

- 26 Seetõttu esitas E.ON Földgáz eelotsusetaotluse esitanud kohtule kassatsioonkaebuse. Ta väidab, et tal on otsene huvi, mis annab talle õiguse esitada kaebus. See huvi tuleneb asjaolust, et otsusega nr 98/2010 muudeti võrgueeskirjade sätteid, mille alusel esitas ta gaasi edastusloa omanikuna võimsuse eraldamise taotlused, ja et uued sätted piirasid tema õigust sõlmida lepinguid nende taotluste esemeks olnud võimsuse kohta. Selles osas ei ole oluline kindlaks teha, kas E.ON Földgázi ja süsteemihalduri vahel oli olemas kehtiv leping, sest võrgueeskirjad reguleerivad selliste lepingute sõlmimise aluseks olevat korda. Lisaks võeti otsus nr 98/2010 vastu tema esitatud taotluste tagajärjel. E.ON Földgáz märgib samuti, et vastavalt 2008. aasta XL seadusele maagaasiga varustamise kohta oli süsteemihalduril kohustus võrgueeskirjade väljatöötamisel konsulteerida E.ON Földgáziga kui gaasimüüjaga.
- 27 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Ungari õiguse kohaselt on haldusmenetluse osalisel haldusotsuse peale kaebuse esitamise õigus üksnes siis, kui tema kaebus on suunatud sellise otsuse sätte vastu, mis mõjutab otseselt tema õigusi. Seetõttu tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtul küsimus, kas E.ON Földgázi huvi, mille ta liigitab majanduslikuks huviks, võib kujutada endast otsest huvi, mis võib kaebajale anda õiguse esitada energiasektoris tehtud reguleeriva otsuse peale kohtule kaebus.
- 28 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et teises ja kolmandas direktiivis sisalduva mõiste „mõjutatud osaline” tõlgendamine on vajalik. Kuigi Euroopa Kohus on seoses reguleerivate asutuste poolt elektroonilise side valdkonnas vastu võetud otsuste peale esitatud kaebustega seda mõistet juba tõlgendanud (kohtuotsused Tele2 Telecommunication, C-426/05, EU:C:2008:103, ja Arcor, C-55/06, EU:C:2008:244), puudub sellekohane pretsedent energiasektori eeskirjade, täpsemalt võrgueeskirjade kohta tehtud otsuste osas.
- 29 Neil asjaoludel otsustas Kúria (kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
1. Kas [teise] direktiivi [...] kehtivuse ajal vastu võetud haldusotsusele on kohaldatavad direktiivi artiklis 25 sätestatud õigusnormid nende isikute ringi kindlaksmääramise kohta, kellel on edasikaebeõigus, või tuleb pooleliolevas kohtumenetluses arvesse võtta menetluse ajal jõustunud [...] [kolmanda] direktiivi [...] artiklis 41 sätestatud õigusnorme, arvestades selle direktiivi artikli 54 lõike 1 teist lõiku, mille kohaselt neid sätteid tuleb kohaldada alates 3. märtsist 2011?
 2. Juhul kui kohaldamisele kuulub [kolmas] direktiiv, kas siis võib lugeda selle direktiivi artikli 41 lõike 17 tähenduses „mõjutatud osaliseks” tegevusloa omanikku, kellel esineb majanduslik huvi vaidlustada otsus, millega kinnitatakse võrgueeskirjad ja määratakse kindlaks nende sisu, nagu see on vaidlusaluses asjas, või on otsusest mõjutatud osaliseks kvalifitseeritav ainult süsteemihaldur, kellel on õigus esitada eeskirjad kinnitamiseks?
 3. Juhul kui kohaldamisele kuulub [teine] direktiiv, kas siis vaidlusaluste võrgueeskirjade kinnitamise või muutmise näol selles osas, mis puudutab võimsuse eraldamise taotluste läbivaatamist, on tegemist artikli 25 lõike 5 või lõike 6 kohaldamisalasse kuuluva juhtumiga?
 4. Juhul kui tegemist on [teise] direktiivi artikli 25 lõike 6 kohaldamisalasse kuuluva juhtumiga, kas siis võib lugeda „mõjutatud osaliseks” tegevusloa omanikku, kellel esineb majanduslik huvi vaidlustada otsus, millega kinnitatakse võrgueeskirjad ja määratakse kindlaks nende sisu, nagu see on vaidlusaluses asjas, või on otsusest mõjutatud osaliseks kvalifitseeritav ainult süsteemihaldur, kellel on õigus esitada eeskirjad kinnitamiseks?

5. Kuidas tuleb tõlgendada [teise] direktiivi artikli 25 lõiget 11, mille kohaselt ei tohi lõigetes 5 ja 6 nimetatud kaebuste esitamine piirata edasikaebamise õigust [liidu] ja siseriikliku õiguse alusel, kui eespool esitatud küsimustele antud vastustest peaks järelduma, et siseriiklikes õigusnormides on edasikaebamise õigusele kehtestatud rangemad nõuded kui need, mis tulenevad direktiivi sätetest või [liidu] õigusest?”

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 30 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada seda, kas kolmandat direktiivi, mille ülevõtmise tähtaeg möödus 3. märtsil 2011, täpsemalt selle direktiivi artikli 41 lõikesse 17 lisatud uusi sätteid tuleb tõlgendada nii, et need on kohaldatavad kaebuse suhtes, mis on esitatud reguleeriva asutuse sellise otsuse peale, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kui see otsus on vastu võetud enne ülevõtmistähtaja möödumist ning kui kõnealune kaebus oli selle tähtaja möödumisel veel menetluses.
- 31 Kolmanda direktiivi artikli 41 lõikes 17 on sätestatud, et liikmesriigid tagavad sellised sobivad mehhanismid riigi tasandil, mille kohaselt reguleeriva asutuse otsusest mõjutatud osalisel on õigus otsus edasi kaevata asjaomastest osalistest ja mis tahes valitsusest sõltumatule isikule.
- 32 See säte on vastavalt oma sõnastusele kohaldatav olukordadele, kus reguleeriv asutus on võtnud vastu otsuse, mis riivab ühe osalise õigusi. Seega tuleb asjaolu, kas olukord kuulub kolmanda direktiivi artikli 41 lõike 17 kohaldamisalasse, hinnata selle otsuse vastuvõtmise kuupäeva arvestades.
- 33 Järelikult tuleb kolmanda direktiivi artikli 41 lõiget 17 tõlgendada nii, et see ei hõlma reguleeriva asutuse otsuseid, mis on vastu võetud enne selle direktiivi artikli 54 lõikes 1 sätestatud ülevõtmise tähtaja möödumist ehk enne 3. märtsi 2011.
- 34 Seetõttu ei ole nimetatud säte kohaldatav sellises olukorras, nagu on arutusel põhikohtuasjas, kus otsus nr 98/2010 võeti vastu 22. veebruaril 2010 ehk enne kolmanda direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumist.
- 35 Seega tuleb esimesele küsimusele vastata, et kolmandat direktiivi, mille ülevõtmise tähtaeg möödus 3. märtsil 2011, täpsemalt selle direktiivi artikli 41 lõikesse 17 lisatud uusi sätteid tuleb tõlgendada nii, et need ei ole kohaldatavad kaebuse suhtes, mis on esitatud reguleeriva asutuse sellise otsuse peale, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kui see otsus on vastu võetud enne ülevõtmistähtaja möödumist ning kui kõnealune kaebus oli selle tähtaja möödumisel veel menetluses.

Teine küsimus

- 36 Arvestades esimesele küsimusele antud vastust, ei ole teisele küsimusele vastamine enam vajalik.

Kolmas kuni viies küsimus

- 37 Kolmanda kuni viienda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada seda, kas teise direktiivi artiklit 25 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus reguleeriva asutuse õigusaktide seaduslikkuse kontrollimiseks pädevale kohtule kaebuse esitamist käsitlev siseriiklik säte, mis ei võimalda põhikohtuasja asjaoludel anda sellisele ettevõtjale nagu E.ON Földgáz õigust esitada kaebust nimetatud asutuse otsuse peale võrgueeskirjade kohta.

- 38 Nagu viitas kohtujurist oma ettepaneku punktides 36 ja 37, ei ole teises direktiivis ühtegi konkreetset sätet, millega antaks ettevõtjatele edasikaebeõigus reguleeriva asutuse selliste otsuste peale nagu otsus nr 98/2010.
- 39 Siiski tuleb märkida, et määrus nr 1775/2005, mis on põhikohtuasja asjaoludele ajaliselt kohaldatav määrus, defineerib ühtlustatud eeskirjad turul tegutsevate ettevõtjate juurdepääsu kohta maagaasiedastusvõrkudele.
- 40 Vastavalt määruse põhjendusele 23 ja artikli 1 lõikele 1 on kõnealuse määruse eesmärk sätestada mittediskrimineerivad eeskirjad maagaasi edastusvõrgule juurdepääsutingimuste kohta, võttes arvesse riiklike ja piirkondlike turgude iseärasusi, et tagada gaasi siseturu tõhus toimimine.
- 41 Selles kontekstis tuleneb nimetatud määruse artikli 1 lõike 1 teisest lõigust, et määruse eesmärk on esmajoones sätestada võimsuse eraldamise mehhanismide ja võrkude ülekoormusega tegelemise korra ühtlustatud põhimõtted.
- 42 Sama määruse artikkel 5 kehtestab põhimõtted, mida edastusvõrgu haldur peab mehhanismide ja korra rakendamisel järgima, tagamaks, et turuosaliste juurdepääs edastusvõrgule toimuks mittediskrimineerivatel ja läbipaistvatel tingimustel. Määruse nr 1775/2005 artikli 9 lõigete 1 ja 2 kohaselt täpsustatakse artikli 5 põhimõtteid määruse lisas sätestatud suunistega.
- 43 Lisaks tuleneb määruse nr 1775/2005 põhjendusest 17 ja artikli 10 esimesest lõigust, et reguleerivad asutused peavad oma pädevuse teostamisel järgima selle määruse artiklis 5 ja lisas nimetatud põhimõtteid.
- 44 Sellest järeldub, et kui reguleeriv asutus võtab nagu põhikohtuasjas vastu otsuse, millega muudetakse võrgueeskirjade sätteid, mis käsitlevad süsteemihalduri poolt võimsuse eraldamist ja ülekoormusega tegelemist, siis peab see asutus järgima määrusega nr 1775/2005 kehtestatud põhimõtteid ja eeskätt selle artiklis 5 sisalduvaid põhimõtteid koostoimes kõnealuse määruse lisaga.
- 45 Seoses küsimusega, kas määruse nr 1775/2005 artikkel 5 koostoimes määruse lisaga annab sellisele ettevõtjale nagu E.ON Földgáz põhikohtuasja asjaoludel õigused, mida reguleeriv asutus peab austama, kui ta võtab vastu otsuse, millega muudetakse süsteemihalduri regulatiivseid kohustusi võrgule juurdepääsu menetluste osas, tuleb rõhutada, et E.ON Földgázi kui gaasi edastusloa omanikku tuleb pidada võrgu kasutajaks määruse nr 1775/2005 artikli 2 lõike 1 punkti 11 tähenduses. Arvestades selle sätte sõnastust, ei ole võrgu kasutaja staatuse puhul oluline, et selline ettevõtja oleks tegelikult sõlminud süsteemihalduriga lepingu, sest võrgu kasutaja on süsteemihalduri iga klient või potentsiaalne klient.
- 46 Võttes järgnevalt arvesse määruse nr 1775/2005 eesmärki, mida on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 41, tuleb määruse artiklis 5 sisalduvaid põhimõtteid koostoimes selle määruse lisaga tõlgendada nii, et need kujutavad endast kaitsemeetmeid, mis on kehtestatud võrgule juurdepääsu soovivate kasutajate huvides ja mis võivad seega neile õigusi anda (vt analoogia alusel kohtuotsus Tele2 Telecommunication, C-426/05, EU:C:2008:103, punkt 34).
- 47 Konkreetselt võimsuse eraldamise mehhanismide ja ülekoormusega tegelemise korra kohta tuleneb määruse nr 1775/2005 lisa punktist 2.1.3, et need mehhanismid ja kord ei tohi takistada uute tulijate sisenemist turule ega luua lubamatuid tõkkeid turuletulekule. Lisaks ei tohi need mehhanismid takistada turulolijatel, kaasa arvatud uutel turule tulijatel ja väikese turuosaga ettevõtetel, tõhusalt konkureerida.

- 48 Eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et sellisel ettevõtjal nagu E.ON Földgáz on põhikohtuasja asjaoludel määruse nr 1775/2005 artikli 5 alusel koostoimes selle määruse lisaga teatavad õigused ja teda tuleb pidada isikuks, kelle õigusi võib potentsiaalselt riivata reguleeriva asutuse otsus, millega muudetakse võrgueeskirjade sätteid võimsuse eraldamise ja ülekoormusega tegelemise kohta.
- 49 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb vastavat valdkonda reguleerivate liidu õigusnormide puudumise korral iga liikmesriigi siseriiklikus õiguskorras määrata pädevad kohtud ja kehtestada menetlusnormid selliste õiguskaitsevahendite jaoks, mille eesmärk on tagada nende õiguste kaitse, mis tulenevad õigussubjektidele liidu õigusest, kusjuures liikmesriigid vastutavad selle eest, et nende õiguste tegelik kaitse oleks igal üksikjuhtumil tagatud (kohtuotsus *Mono Car Styling*, C-12/08, EU:C:2009:466, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 50 Kuigi üldjuhul peab isiku õigus olla menetlusosaline ning tema põhjendatud huvi kohtusse pöörduda olema määratletud siseriiklikus õiguses, nõuab liidu õigus siiski lisaks samaväärsuse ja tõhususe põhimõttest kinnipidamisele seda, et liikmesriigi õigusaktid ei kahjustaks õigust tõhusale kohtulikule kaitsele, mis on ette nähtud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 47 (vt selle kohta kohtuotsus *Mono Car Styling*, EU:C:2009:466, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 51 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb kolmandale kuni viiendale küsimusele vastata, et määruse nr 1775/2005 artiklit 5 koostoimes selle määruse lisaga ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus reguleeriva asutuse õigusaktide seaduslikkuse kontrollimiseks pädevale kohtule kaebuse esitamist käsitlev siseriiklik säte, mis ei võimalda põhikohtuasja asjaoludel anda sellisele ettevõtjale nagu E.ON Földgáz õigust esitada kaebust nimetatud asutuse otsuse peale võrgueeskirjade kohta.

Kohtukulud

- 52 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiivi 2009/73/EÜ, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/55/EÜ, mille ülevõtmise tähtaeg möödus 3. märtsil 2011, täpsemalt selle direktiivi artikli 41 lõikesse 17 lisatud uusi sätteid tuleb tõlgendada nii, et need ei ole kohaldatavad kaebuse suhtes, mis on esitatud reguleeriva asutuse sellise otsuse peale, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kui see otsus on vastu võetud enne ülevõtmistähtaja möödumist ning kui kõnealune kaebus oli selle tähtaja möödumisel veel menetluses.
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. septembri 2005. aasta määruse (EÜ) nr 1775/2005 maagaasiedastusvõrkudele juurdepääsu tingimuste kohta artiklit 5 koostoimes selle määruse lisaga ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus reguleeriva asutuse õigusaktide seaduslikkuse kontrollimiseks pädevale kohtule kaebuse esitamist käsitlev siseriiklik säte, mis ei võimalda põhikohtuasja asjaoludel anda sellisele ettevõtjale nagu E.ON Földgáz õigust esitada kaebus nimetatud asutuse otsuse peale võrgueeskirjade kohta.

Allkirjad